

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΟΝΕΙΡΟΧΡΟΝΟΣ

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΑΒΟΡΙΓΙΝΩΝ

Εχοντας αρχίσει ένα αφιέρωμα για την άγνωστη για εμάς ακόμα ιστορία και φιλοσοφία των Αβοριγίνων μόλις χθές μια ταινία με αυτό το θέμα βραβεύτηκε στο Διεθνές κινηματογραφικό φεστιβάλ της Βενετίας. Η Επιτροπή τίμησε τρανταχτά το «The Nightingale» της Τζένιφερ Κεντ, με δύο βραβεία, Νέου Ηθοποιού και το Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής, φέρνοντας στο επίκεντρο το φιλμ που μίλησε για ισότητα, γυναικεία δύναμη, ρατσισμό, με ιδιαίτερη και καθηλωτική κινηματογραφική φωνή. Η ταινία εκτός από την γενοκτονία των Αβοριγίνων στην Τασμανία παρουσιάζει και τον τρόπο σκέψης των αυτόχθονων της Τασμανίας. Στο δεύτερο αυτό μέρος παρουσιάζεται το πώς σκέφτονται αυτοί οι άνθρωποι ενώ σε άλλο άρθρο θα αναφερθώ λεπτομερώς σε αυτή την ταινία.

Ο Μύθος για την Τέχνη του Χαλαζία

Ένας γέροντας, το τελευταίο μέλος της φυλής του που κατέχει την ικανότητα της κατασκευής αιχμηρών εργαλείων, κόβοντας χαλαζία, διδάσκει σε μερικούς νεότερους την τέχνη του. Οι μικροί κρύσταλλοι χαλαζία που χρησιμοποιούνται σαν κοπίδια και ξύστρες είναι τα μόνα συμπληρωματικά σε μια τεχνολογία που βασίζεται στο ξύλο. Παίρνει τους μαθητευόμενους στο δάσος, σε ένα μέρος όπου γνωρίζει ότι το έδαφος «ετοιμάζει» πέτρες για τον σκοπό αυτό. Υποδεικνύει τα χαρακτηριστικά του εδάφους που το επισκέφτηκαν οι πρόγονοι της φυλής του για γενιές ολόκληρες, προκειμένου να μαζέψουν πέτρες για εργαλεία. Η απαλή αύρα στα φύλλα των ψηλών κομμοένδρων μετριάζει τη ζέση το μεσημεριάτικου ήλιου. Ο γέρος κάθεται οκλαδόν, με τις παραδοσιακές ουλές της λύπης ή του πένθους στο στήθος του. Με τα βαθύσκωτα μάτια του κλεισμένα περνάει το φαγωμένο μαύρο χέρι του με μια καλαίσθητη ασταθή κίνηση από λιθάρι σε λιθάρι. Σε κάθε πέτρα μουρμουρίζει μία φράση: «Αυτή είναι έγκυος, αλλά δεν είναι έτοιμη ακόμα», «Αυτή θα είναι πολύ καλή στον καιρό της».

Τελικά βρίσκει μια πέτρα που την σκώνει και την κρατά στα δυο του χέρια. Μα ένα έξυπνο χαμόγελο λέει, «Ο πυρόλιθος ζει μέσα σε αυτή την πέτρα από την εποχή του ονείρου... τώρα είναι έτοιμη να γεννηθεί!» Τα γρήγορα απότομα χτυπήματα με μια άλλη πέτρα θρυμματίζουν τον λίθο και το επιθυμητό εργαλείο ξεπροβάλλει από την πέτρα. Οι νεαροί Ιθαγενείς παρακολουθούν τον γέρο με αφοσίωση καθώς απομακρύνει το πρόσφατα γεννημένο εργαλείο από τη σκοτεινή μήτρα του προγονικού βράχου και το κρατά ψηλά με ικανοποίηση. Και

Βραβείο Μαρτιέλο Μαστρογιάνι για νέο ηθοποιό: Μπεϊκάλι Γκανάμπαρ

έτσι γεννιέται ένα εργαλείο που οι ρίζες του προέρχονται από τα βάρη του χρόνου για χρήση στο σήμερα. Στις περισσότερες περιπτώσεις δεν είναι ανάγκη να σμιλέψει ή να μορφοποιήσει αυτά τα κομμάτια της πέτρας, «γεννήθηκαν τέλεια και έχουν σχεδόν το ίδιο σχήμα με τα αιχμηρά εργαλεία ηλικίας 13.000 ετών που ανακάλυψαν αρχαιολόγοι. Όλες οι τέχνες έχουν κοινή γλώσσα. Καμία μορφή τέχνης δεν αποτελεί, ξεχωριστό, ανεξάρτητο στοιχείο, είτε πρόκειται για αμμογραφία, βαφή του σώματος, ιερό λίθο, ζωγραφισμένο φλοιό δένδρου, χορό, μουσική, ή άλλη παραδοσιακή μορφή τέχνης. Μύθοι, ιστορίες, χορός, τραγούδι και τελετουργία είναι τα νήματα για τη σύνθεση του πολύχρωμου τάπητα της Δημιουργίας. Σε αυτόν τον τάπητα συμμετέχουν σε μεγάλο βαθμό οι φυσικοί σχηματισμοί, οι φυσικοί ήχοι και όλα τα παροδικά φαινόμενα της φύσης, τα οποία αποτελούν και αντικείμενο μίμησης μιας εξίσου παροδικής και φευγαλέας τέχνης. Οι θαυμάσιες αμμογραφίες καταστρέφονται μετά την ολοκλήρωση της τελετουργίας, όπως και τα ιερά σύνεργα. Το παροδικό και το φευγαλέο στον παρόντα κόσμο συμπληρώνεται από τη μονιμότητα και τη διάρκεια στον Ονειροχρόνο. Η αντίληψη των γηγενών για την αιωνιότητα, είναι η μονιμότητα ύπαρξης στον Ονειροχρόνο και προσεγγίζεται μέσω της αντίληψης του θανάτου.

Οι Πρόγονοι

Οι Ιθαγενείς, μιλούν για τις δυνάμεις που δημιούργησαν τον κόσμο αποκαλώντας τις «Οι Πρόγονοί μας». Στην μακρινή εποχή της δημιουργίας του κόσμου, την εποχή που ονομάζεται Ονείρεμα, οι Πρόγονοι κινούνταν σε ένα έρημο, αδιαφοροποίητο πεδίο, ίδιο περίπου με εκείνο στο οποίο κινούνται οι Ιθαγενείς, όταν περιπλανιούνται στις αχανείς εκτάσεις της αυστραλιανής ηπείρου. Οι Πρόγονοι ταξίδευαν, κυνηγούσαν, πολεμούσαν και αγαπού-

σαν διαμορφώνοντας έτσι το άμορφο πεδίο τους σε γήινο τοπίο. Πριν από τα ταξίδια τους κοιμούνταν και ονειρεύονταν τις περιπέτειες της επόμενης μέρας. Με αυτόν τον τρόπο, κινούμενοι από το Ονείρεμα στη δράση δημιούργησαν τα ζώα και τα φυτά, όλα τα φυσικά στοιχεία, τον Ήλιο, τη Σελήνη και τα άστρα. Δημιούργησαν επίσης, τους ανθρώπους, τις φυλές και τις πατρίες. Όλα αυτά δημιουργήθηκαν ταυτόχρονα από τους Πρόγονους, ενώ το κάθε είδος μπορούσε να μεταμορφωθεί σε οποιοδήποτε άλλο. Το φυτό μπορούσε να γίνει ζώο, το ζώο γεωλογικός σχηματισμός, ο γεωλογικός σχηματισμός άντρας ή γυναίκα.

Ο ίδιος ο Πρόγονος μπορούσε να έχει μορφή ανθρώπου ή ζώου ανάλογα με τις απαιτήσεις των περιπετειών του. Όλα δημιουργούνταν από την ίδια πηγή –το Όνειρο και τις πράξεις των μεγάλων Προγόνων. Όλα τα στάδια, οι φάσεις και οι κύκλοι ήταν παρόντα την ίδια στιγμή στον Ονειροχρόνο. Όταν ο κόσμος απέκτησε μορφή, με όλα τα είδη και τις ποικιλίες των μεταμορφώσεων τους, Εκείνοι αποσύρθηκαν και κρύφτηκαν στη γη, τον ουρανό, τα σύννεφα και τα πλάσματα, αντανakλώντας από εκεί τη δύναμη τους σε όλα τα δημιουργήματα. Το Ονείρεμα αναφέρεται για να περιγράψει αυτό το σύστημα πεποιθήσεων.

Για παράδειγμα, ένας αυτόχθονας Αυστραλός ίσως ισχυριστεί ότι ονειρεύτηκε σαν καγκουρό ή ως καρχαρίας ή σαν μέλισσα ή με οποιοδήποτε ονειρικό σενario που προέρχεται από την πατρίδα τους. Αυτά συμβαίνουν γιατί στον Ονειροχρόνο ολόκληρη η γενιά των Προγόνων υπάρχει σαν Ένας, καταλήγοντας στην ιδέα ότι όλη η παγκόσμια γνώση είναι συσσωρευμένη μέσα από τους Προγόνους μας. Τα ταξίδια των Προγόνων έγιναν ιστορίες, τελετουργίες, σύμβολα και τελικά αρχέτυπα της ζωής που διαμορφώθηκαν και ακολουθήθηκαν από τους Αβοριγίνους επί σειρά χιλιετιών. Για αυτούς κάθε όψη της καθημερινής ζωής αντανακλά τις ιστορίες της δημιουργίας που συνδέονται με τον συγκεκριμένο τόπο στον οποίο στήνουν τον καταυλισμό τους ή τις περιοχές που διασχίζουν ταξιδεύοντας. Κάθε μέρα είναι Μοναδική και βιώνεται ως ανάμνηση της πρώτης ημέρας της Δημιουργίας.

Παρόλο που οι ιστορίες και τα σύμβολα διαφέρουν λίγο από τη μία πατρίδα στην άλλη, οι ονειρικές ιστορίες είναι κοινές σε όλες τις φυλές των Ιθαγενών σε όλο το πλάτος της αχανούς αυστραλιανής ηπείρου. Σε αυτές τις ιστορίες οι Πρόγονοι ανέλαβαν δράση, εκτέθηκαν σε κινδύνους, ανακάλυψαν τεχνικές και συμπεριφορές που προκάλεσαν πόνο και χαρά, δημιουργία και καταστροφή, θεραπεία και ασθένεια. Τα μαθήματα της ζωής που ενυπάρχουν στις ιστορίες διαμόρφωσαν αυτό που ονομάζουν οι Ιθαγενείς Νόμο του Ονειροχρόνου και αντανakλάται στην υπέρτατη απλότητα που χαρακτηρίζει τον τρόπο της ζωής τους. Για 150.000 χρόνια, η μυθολογία του Ονειροχρόνου συντήρησε έναν πολιτισμό που επιβίωνε αρμονικά με τη φύση, ρωμαλέο, ζωτικό και χαρούμενο. Και σαν συνέχεια οι Ιθαγενείς θεωρούν σκοπό της ζωής τους να διατηρήσουν τον πλανήτη στην αρχική του αγνότητα.

The Nightingale ή Το ανδόνι (από έκθεση ζωγραφικής της Del Kathryn Barton).